

Jumalateenistus Nõos P, 07.02.21 kell 11.00, *Sexagesima*

Lektsioonid: Js 5:1–7; 1Kr 1:20–25

Pihikõne: Ps 145:13

Jutlus: Mt 13:31–33f

Laulud: 180 (1–3); 183 (1–3, 4); 185 (1–5); 192 (1–6)

Jeesus kõneles neile veel teise tähendamissõna: „Taevariik on sinepiivakese sarnane, mille inimene võttis ja külvas oma põllule. See on küll väiksem kõigist seemneist, ent kui taim kasvab, siis on see suurim aias ja saab puuks, nii et taeva linnud tulevad ja pesitsevad selle okstel.” Ta rääkis neile veel ühe tähendamissõna: „Taevariik on haputaigna sarnane, mille naine võttis ja segas kolme vaka jahu sekka, kuni kõik läks hapnema.”

Tänane jutlusetekst pärineb evangelist Matteuse rõõmusõnumi 13. peatükist, mille peaaegu kogu ulatuses täidavad Jeesuse tähendamissõnad taevariigist. Eks nad ole seetõttu kõik ühel või teisel viisil omavahel seotud, kuid meie jutlusealuses kirjakohas jutustatavat kahte tähendamissõna on peetud eriliseks, sest need viitavat kiriku kasvule. See selgitab ka nende tähendamissõnade valimist ühe jutluse aluseks.

Esimene tähendamissõna kõneleb siis inimesest, kes külvas oma põllule sinepiseemne. Eelmisel pühapäeval mainisime jutluses samuti sinepiseemet. Tookord küll võrdkujuna usule, kuid ikkagi sümboliseerivana midagi väga väikest, nagu nüüdki.

Tänase esimese tähendamissõna väikest sinepiivakest nähakse sümboliseerivana kiriku välist aspekti. Tõepoolest, kui Kristuse kogudus I sajandil pKr Lähis-Idas tekkis, siis oli ta väike ja nähtamatu. Paar esimest sajandit käsitleti teda Rooma riigi ja juutluse „põllul“ lausa umbrohuna, mis tuleb võimalikult kiiresti välja juurida. Küllap käsitleti teda umbrohuna seetõttu, et teda ei tuntud, nii nagu kartulitki eesti talupojad enne laialdast kasutuselevõttu 19. sajandil eelkõige umbusaldasid.

Ent siis, kui oli näha, et selle imeliku sektiga on Jumala õnnistus, ta kõneleb surma võitmisest ja ligimesearmastusest, hakkas kristluse mõju tasapisi kasvama.

Piibliteadlased, nt meie oma Elmar Salumaa, juhivad tähelepanu ka sellele, filoloogilisele nüansile, et inimene külvas sinepiseemne küll oma põllule (ἀγρός 'põld'), kuid järgmises salmis mainitakse hoopis aeda (ἀίανον 'aiataim'). Juutluses (Mišna järgi) oli sinepitaime aeda istutamine keelatud. Ja kui püüda leida selles erinevuses allegooriat, siis võiks öelda, et esimeste sajandite kultuurrahvaste ja -religioonide jaoks oli kristlus „põllutaim“, kuid ta istutanud Jumala jaoks on ta alati olnud „aiataim“, võib-olla siis Eedeni aias.

Samas seoses võiks arutada, et ehkki tänase maailma rahvastikust on kristlasi siiski vähemus, nimelt 1/3 maailma elanikkonnast, on kristlus siiski suurima järgijate arvuga religioon: kristlasi oli wikipedia andmeil 2010. aastal 32% maailma rahvastikust, järgnesid moslemid (23%), hinduistid (15%), budistid (7%) ja eri rahvausundite järgijad (6%).

Ent tähendamissõnast ei tule kuidagi välja, et sinepipuu kasv oleks lõppenud ja küllap kasvab edasi ka Kristuse kirik. Jah, Euroopas ja sh Eestis tema kasv küll täheldatav pole, kuid esiteks ei tähenda see seda, et kristlus ei kasvaks maailma teistes piirkondades nagu Aafrika, Aasia ja Ameerika ning teiseks, et ka Euroopas võib tema kasv kord jälle taastuda. Elame-näeme!

Vahemärkusena peab ütleva, et suuri „puud“ on maailmas olnud ja on praegu ka teisi. Ka VT-s, nt Hs 31 või Tn 4, kujutatakse suuri valitsejaid ja nende riike (vastavalt siis Egiptust ja Babülooniast) hiigelpuudena ning hiigelriike on ka tänapäeva maailmas. Kuid Piiblis, kasvõi sealsamas maintud Hs 31 või Tn 4, on näha, kuidas suured „ilmalikud ja inimlikud puud“ ei suuda seista Jumala soovi kohaselt ning hävivad. Vaid Jumala enda puu, Kristuse Ihuna maailma rajatud Jumala riik peab vastu igavesti.

Jumala aias suurimana kõrguva sinepipuu oksad on meelitavad ka taeva lindudele. Kes võiksid siis allegooriliselt kujutada neid? Linnud on vabaduse sümbolid, öeldakse ju „vaba nagu lind“ ja „lindprii“. Inimesed, kes peavad end maailmas mingis mõttes vabaks – kas siis poliitilise,

loomingulise, vaimse või mõne muu eliidi tähenduses – näevad, et Kristuse puu on väärt, et sinna oma „pesa“ teha.

Võib-olla tundub see seos esmapilgul ülepingutatuna, sest kes siis maailma juhtidest, kunstnikest või teadlastest nii väga kristluse järgijana silma on paistnud. Ent lähemalt hinnates näeme, et maailma enam mõjutanud „vabadest vaimudest“ enamik on ju ikkagi kristlased või siis vähemalt inimesed, kes on oma otsinguis jõudnud Jumala ilmutuseni Kristuses.

Suured vana Euroopa kultuurmaailma valitsejad alates Constantinus Suurest on ju ikka olnud kristlased. Kristlased või vähemalt kristluse pinnal tegutsevad on ju tegelikult ka kahe maailma juhtiva suurriigi USA ja Venemaa tänased valitsejad (tõsi, Hiina on siin arvestatavaks vastunäiteks). Suurimad kirjanikud, kujutavkunstnikud ja muusikud maailma ajaloos on samuti olnud kristlased (siinkohal ei saa meenutamata jätta aastaid maailma enim esitatavat elavat eesti helioojat Arvo Pärti). Ning Õhtumaade teaduses murrangulisi avastusi teinud teadlased nagu Mikołaj Kopernik, Isaac Newton või ka kosmonautika isa Konstantin Tsiolkovski olid sündinud kristlikes perekondades ja pidasid kristlust (teadaolevalt vähemalt kahe esimese puhul) ülioluliseks.

Üldiselt on aga mõlemates tänastes tähendamissõnades nähtud viidet sellele, et väiksest ja tähtsusetust saab Jumala riigis alati suur. Sest ka tähendamissõnas haputaignast on see ju ilmselt nõnda. Kui ennist mainisin, et neis kahes tähendamissõnas on nähtud viidet kiriku kasvule ja kui esimene tähendamissõna sinepiivakesest sümboliseerib kiriku välist aspekti, siis teine tähendamissõna haputaignast võiks sümboliseerida kiriku sisemist aspekti.

Tähendamissõnas on juttu kolmest vakast jahust, mis peaks olema u 40 liitrit. Ühe majapidamise jaoks on see päris suur hulk jahu, võiks viidata lausa väikeettevõttele. Ent jahu on, vähemalt eesti keeles võrdkujuks millelelgi tühisele ja tuimale. Öeldakse ju „jahupea“ ja „jahub seda ja teist“. Võib-olla sümboliseerib suur hulk jahu siin inimkonda, kes on Jumalale küll kallis (tegemist on ikkagi nisujahuga, *ἄλευρον* viitab just sellele), kuid patt on ta muutnud tühiseks ja tuimaks.

Inimkonna „jahule“ on tarvis vaimulikku äratust ja selleks saab siis haputaigen ehk juuretis, milleks on jahu hulgaga võrreldes väga väike hulk juuretist – Jumala sõna.

Jumala sõna toimib märkamatu. Toon seejuures esimeseks näiteks keele, olgu selleks meile kui eestlastele kõige lähedasem eesti keel. Kui tänapäeval vabas Eesti Vabariigis eesti keelt kasutame – igapäevasuhtluseks, kunstiloominguks, teaduskeeleks, hariduskeeleks –, siis ei mõtle me enamasti sellele, kust see keel on alguse saanud. Kuid alguse on see saanud suurel määral Piiblist ja lauluraamatust. Sellest on tingitud ka suur hulk Piiblist pärit kõnekäände ja väljendeid, mida iga päev kasutatakse täiesti profaanses kontekstis.

Ent kui tekib vajadus kasutada keelt sakraalses kontekstis – inimene satub nt jumalateenistusele või loeb mingit kristliku terminoloogiaga seotud ilukirjanduslikku teost – siis on ta võimeline toimuvast mingil määral aru saama just tänu keelele.

Tahan selle näitega öelda, et Jumala riik on kristliku keelekasutusena sügaval eesti, ja tervikuna õhtumaise, kultuuri vundamendis ning meie mõttemaailma on ilma selleta raske ette kujutada.

Teise näite Jumala sõna toimest võiks tuua misjonitööst. Osalesin kord ühel misjonialasel seminaril ja lektor käis välja ühe mõtte, mis on mind hiljem ikka saatnud. Nimelt et misjonäri töö esimesed viljad on tema tööpiirkonnas nähtavad alles 15 aasta pärast. Ühest küljest tundub see aeg tohutult pikk ja nõuab misjonärit tohutult kannatust. Teisest küljest on see tärmin lootusrikas, sest pikka aega settinud muutused näivad pöördumatud. Küllap on see kõik seletatav ka psühholoogiliselt, sest inimkogukonna ja -ühiskonna mõttemaailm ei muutu ju üleöö. Ent kui see muutub, siis on seda protsessi väga raske tagasi pöörata, vähemalt võtab see aega inimpõlvi.

Ja kolmas näide meie teise tähendamissõna illustreerimiseks võiks olla lõpetuseks meie endi igapäevaelust. Need meie hulgast, kes on saanud kristlaseks täiskasvanueas, mäletavad aega, mil nad veel kristlased polnud. Ja usun, et kõik meiesugused (ka mina olen ristitud alles 30-aastaselt) märkavad oma elus, kuidas Jumala sõna on meid meie eluaastail järk-järgult mõjutanud. Algul ühineme kogudusega mingi äratundmise ajal, kuid siis algab kristliku sõnavara omandamine – piiblilugemise, jumalateenistustel ja kristlikel üritustel osalemise kaudu. Jumala sõna saab aastatega otsekuu meie teiseks loomuseks.

Ja aastaid hiljem me märkame ühel hetkel, et me ei saagi enam teisiti mõelda ega käituda. Me ei saa

ka öelda, et oleksime ise selle perioodi jooksul selle kõige nimel kohutavalt vaeva näinud (ehkki raskeid hetki on kindlasti olnud kõigil) – enamasti on kõik toimunud justkui iseenesest, Püha Vaimu toel, nagu kogenud kristlastena juba diagnoosida oskame.

Niisiis, kui oleme „linnud“, siis tehkem oma pesa Jumala aia hiigelpuu okstele, sest sealt saab toitu ja varju igavesti. Ning kui oleme „jahupead“, siis laskem Kristuse juuretisel meie meel „hapnema“ ajada, sest siis muutume kõlblikuks igaveseks eluks!

Aamen.